

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

استان سمنان، شهر سمنان، مؤسسه آموزش عالی فاطمه الزهرا (سلام الله علیها)

عنوان:

بررسی مبانی فقهی تعلق خمس ارباح مکاسب در شرایط تورمی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر عبدالمحمد کاشیان

نگارنده:

مرضیه جعفرزاده سئج

سال تدوین:

۱۴۰۳

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا أَدْعُو غَيْرَهُ وَلَا دَعْوَتُ غَيْرَهُ لَمْ يَسْتَجِبْ لِي دُعَائِي وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي لَا أَرْجُو غَيْرَهُ وَلَا رَجْوَتُ غَيْرَهُ لَأُخْلَفَ رَجَائِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
وَكَّلَنِي إِلَيْهِ فَأَكْرَمَنِي وَلَمْ يَكِلْنِي إِلَى النَّاسِ فَيُهَيِّنُونِي
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَحَبَّبَ إِلَيَّ وَهُوَ غَنِيٌّ عَنِّي

سپاس خدای را که تنها او را به دعا می خوانم نه غیر او را و اگر از غیر او حاجت می خواستم
دعایم مستجاب نمی کرد و سپاس خدای را که به او چشم امید دارم نه به غیر او و اگر به غیرش
امید می داشتم مرا ناامید می گردانید؛ ستایش خدای را که کار مرا به حضرتش وا گذاشت و گرامیم
داشت و به غیرش وانگذاشت تا خوارم گرداند؛

ستایش خدای را که با من اظهار کمال دوستی فرمود با آنکه از من بی نیاز بود.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ

این اثر ناچیز و ناقابل را به رسم ادب تقدیم می کنم به :

یگانه منجی عالم بشریت، قطب عالم امکان، حضرت حجه ابن الحسن العسکری (عج الله
تعالی فرجه الشریف)

پدر بزرگوارم و روح آسمانی مادر مهربانم

آن دو فرشته ای که از خواسته هایشان گذشتند، سختی ها را به جان خریدند و خود را سپر
بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من به جایگاهی که اکنون در آن ایستاده ام برسم.

تقدیر و تشکر:

بر خود لازم می‌دانم از زحمات تمامی اساتید بزرگوارم که در طول مدت تحصیل، صبورانه و با کمال سعه صدر، حسن خلق و فروتنی، مرا در تحصیل علم و معرفت یاری نمودند؛ نهایت تشکر و سپاسگزاری را داشته باشم به ویژه از جناب آقای دکتر عبدالمحمد کاشیان که راهنمایی اینجانب را در انجام این پایان نامه بر عهده داشتند و با راهنمایی های بی دریغ و ارزشمند خود، نگارنده را در به ثمر رساندن این اثر علمی یاری دادند. از معاونت پژوهش موسسه آموزش عالی فاطمه الزهرا (سلام الله علیها)، سرکار خانم پهلوان بسیار متشکرم؛

هم چنین

از صبوری و تحمل همسر عزیزم جناب آقای دکتر محمد مهدی خطیبی و فرزندان دلبندم، ریحانه، امیرعلی و محمدهادی نهایت تشکر را دارم.

مراجع و منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

الف) کتب فارسی

۱. اصولی، احسان، بنی هاشمی خمینی، محمد حسن، رساله توضیح المسائل مراجع، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۲.
۲. احمد، خورشید، مطالعاتی در اقتصاد اسلامی، ترجمه دکتر محمد جواد مهدوی، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۹۳.
۳. بار، رمون، اقتصاد سیاسی، ترجمه منوچهر فرهنگ، ج ۱، تهران: سروش، ۱۳۶۷.
۴. جناتی، محمد ابراهیم، منابع اجتهاد از دیدگاه مذاهب اسلامی، تهران: کیهان، ۱۳۷۰.
۵. حسینی، سید مجتبی، احکام خمس، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۲.
۶. خوئی، سید ابوالقاسم، مصباح الفقاهه، ج ۳، قم: انتشارات وجدانی، چاپ سوم، ۱۳۷۱.
۷. صافی گلپایگانی، لطف الله، جامع الاحکام، قم: انتشارات حضرت معصومه (سلام الله علیها)، ۱۴۱۷ق.
۸. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، چاپ اول، تهران: انتشارات فرهنگ نما، ۱۳۸۸.
۹. فاضل لنکرانی، محمد جواد، خمس، انفال و فیه در قرآن، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار، ۱۳۹۲ش.
۱۰. فهیمی، فاطمه، حقوق مالی زن، چاپ دوم، قم: انتشارات دانشگاه قم، ۱۳۸۵.
۱۱. لروی، راجر و همکاران، پول و بانکداری نوین، چاپ اول، تهران: نشر دانش امروز، ۱۳۷۴.
۱۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۸.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات جدید، قم: مدرسه الامام امیرالمومنین (ع)، ۱۴۲۷.
۱۴. موسوی خمینی، سید روح الله، استفتائات، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۲۲.
۱۵. موسوی گلپایگانی، سید محمد رضا، مجمع المسائل، قم: دارالقرآن الکریم، ۱۴۰۹.
۱۶. میر جلیلی، سید حسین، و همکاران، پول در اقتصاد اسلامی، تهران: سمت، ۱۳۷۴.
۱۷. هاشمی شاهرودی، سید محمود، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت، ج ۱، قم: موسسه دایره المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)، ۱۳۸۲.
۱۸. راشدی، لطیف، راشدی، سعید، توضیح المسائل نه مرجع، تهران: پیام عدالت، ۱۳۸۶ش.

ب) کتب عربی

۱. ابن فارس، احمد بن فارس، معجم مقاییس اللغة، بیروت: دارالجلیل، ۱۴۲۰ق.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۶، بیروت: چاپ سوم، ۱۴۱۴ق.

۳. اصفهانی، سید ابوالحسن، وسیله النجاه، (مع حواشی الامام الخمينی)، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۴۲۲ق.
۴. انصاری، مرتضی، الخمس، قم: المؤتمر العالمی بمناسبة الذكری المئویة الثانیة لمیلاد الشیخ الانصاری قدس سره، ۱۴۱۵ق.
- ۵.
۶. تبریزی، جواد، منهاج الصالحین، قم، مجمع الامام المهدي (عجل الله تعالى فرجه الشريف)، ۱۴۲۶.
۷. حر عاملی، محمد بن حسن، تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه، ج ۳۰، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، بی تا.
۸. حسینی خامنه ای، سید علی، مناسک الحج، ج ۴، تهران: نشر مشعر، ۱۴۱۶ق.
۹. حسینی روحانی، سید صادق، فقه الصادق (ع)، قم: دارالکتاب - مدرسه امام صادق (ع)، ۱۴۱۲.
۱۰. حسینی مراغی، سید میر عبدالفتاح، العناوین الفقهیه، ج ۲، قم: مؤسسه النشر الإسلامی التابعه لجماعه المدرسین، ۱۴۱۸ق.
۱۱. حلی، حسن بن یوسف، منتهی المطلب فی تحقیق المذهب، مشهد: مجمع البحوث الاسلامیه، ۱۴۱۲ق.
۱۲. حلی، فخرالدین ابوطالب، ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، ج ۲، قم: اسماعیلیان، ۱۳۸۸ق.
۱۳. خراسانی، محمد کاظم، کفایه الاصول، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، بی تا.
۱۴. رازی، ابوالفتح حسین بن علی، روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، تحقیق: دکتر محمد جعفر یا حقی، محمد مهدی ناصح، ج ۹، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۰۸ ق.
۱۵. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، بیروت: دارالعلم، ۱۴۱۲ ق.
۱۶. طباطبایی حکیم، سید محسن، منهاج الصالحین، ج ۱ بیروت: دارالتعارف للمطبوعات، ۱۴۱۰
۱۷. -----، مستمسک عروه الوثقی، قم: مؤسسه دارالتفسیر، ۱۴۱۶ق.
۱۸. طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۹، منشورات اسماعیلیان، بی تا.
۱۹. طبرسی، فضل بن حسن، المؤتلف من المختلف بین ائمه السلف، ج ۲، مشهد: مجمع البحوث الاسلامیه، ۱۴۱۰ق.
۲۰. طیب، عبدالحسین، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۶، تهران: اسلام، ۱۳۷۸.
۲۱. عاملی، زین الدین بن علی، الروضه البهیة، ج ۲، قم: مجمع الفكر الاسلامی، ۱۴۲۴ق.
۲۲. سبزواری، سید عبدالاعلی، جامع الاحکام الشریعه، قم: مؤسسه المنار، بی تا.
۲۳. شوکانی، محمد بن علی، فتح القدير، ج ۲، بیروت، دارالکلم الطیب، ۱۴۱۴ق.
۲۴. صدر، محمد باقر، لا ضرر ولا ضرار، قم: دار فراق، بی تا.
۲۵. فاضل لنکرانی، محمد، تفصیل الشریعه فی شرح تحریر الوسیله - الخمس والانفال، قم: مرکز فقهی ائمه اطهار، ۱۴۲۳.
۲۶. فاضل لنکرانی، محمد جواد، الخمس، سوریه، مرکز فقهی ائمه اطهار (ع)، ۱۴۳۰ق.

۲۷. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج ۴، الهلال، بی تا.
۲۸. فیاض کابلی، محمد اسحاق، تعالیک مبسوطه علی العروه الوثقی، قم: محلاتی، بی تا.
۲۹. قزوینی، سید علی، الینابیع الفقہیہ، ج ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۲۴ ق
۳۰. قمی، ابوالقاسم، غنائم الأيام فی مسائل الحلال والحرام، ج ۴، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۱۷ ق.
۳۱. کاشانی، فتح الله، منهج الصادقین فی الزام المخالفین، ج ۴، تهران: کتابفروشی محمد حسن علمی، ۱۳۳۶.
۳۲. -----، زبده التفاسیر، ج ۱، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۳ ق.
۳۳. مکارم شیرازی، ناصر، الامثل فی تفسیر کتاب الله المنزل، ج ۵، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب، ۱۴۲۱ ق.
۳۴. موسوی خمینی، سید روح الله، تحریر الوسیله، قم: موسسه مطبوعات دارالعلم، بی تا.
۳۵. -----، نجاه العباد، ج ۱، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۴۲۲ ق.
۳۶. موسوی خویی، سید ابوالقاسم، المستند فی شرح العروه الوثقی، قم: بی جا، بی تا.
۳۷. -----، منهاج الصالحین، قم: مدینه العلم، ۱۴۱۰.
۳۸. موسوی عاملی، سید محمد، مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام، ج ۵، قم: موسسه آل بیت، ۱۴۱۰.
۳۹. نجفی، محمد حسین، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ۱۶، چاپ هفتم، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، ۱۹۸۱ م.
۴۰. نراقی، احمد بن محمد، مستند الشیعه فی احکام الشریعه، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۴۱۵.
۴۱. نراقی، احمد بن محمد، الحاشیه علی الروضه البهیة، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، بی تا.
۴۲. هاشمی شاهرودی، سید محمود، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت، ج ۱، قم: موسسه دایره المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)، ۱۳۸۲.

ج) نشریات

۱. آصفی، محمد مهدی، «پول و پرسش های جدید فقهی»، مجله فقه اهل بیت، شماره ۷، ۱۳۷۵.
۲. باغچقی، علی و همکاران، «تحلیل ادله واجب نبودن خمس در ارتفاع قیمت سوبیه ناشی از سقوط ارزش پول»، پژوهشنامه مذاهب اسلامی، سال نهم، شماره ۱۸، ۱۴۰۱.
۳. جعفری، جمیله، باقری، احمد، «مبانی فقهی و حقوقی مشروعیت ضمان دولت در پرداخت خسارت ناشی از کاهش ارزش پول، دو فصلنامه مطالعات فقه و حقوق اسلامی»، سال ششم، شماره ۱۰، ۱۳۹۳.
۴. سعیدی، سید محسن، «نظریه جبران کاهش ارزش پول»، فقه اهل بیت، شماره ۴۵، ۱۳۸۵.
۵. سلطانی، محمد، لشکری، محمد «آزمون پولی بودن تورم و شناسایی عوامل مؤثر بر تورم در اقتصاد ایران» (۱۳۸۷-۱۳۸۸)، فصلنامه راهبرد یاس، شماره ۲۸، ۱۳۹۰.
۶. عابدینی، احمد، «ربا و تورم»، مجموعه مقالات کنگره بررسی مبانی فقهی امام خمینی، جلد ۱۱، ۱۳۷۴.

۷. محمدی راد، مرتضی، «جایگاه عرف در شریعت و نقش آن در قانونگذاری و دادرسی»، فصلنامه علمی-پژوهشی فقه و مبانی حقوق اسلامی، شماره ۷، ۱۳۹۰.
۸. معرفت، محمد هادی، «پول و پرسش های جدید فقهی»، مجله فقه اهل بیت، شماره ۷، سال دوم، ۱۳۷۵.
۹. موسویان، سید عباس، «بررسی فقهی - حقوقی قوانین مربوط به جریمه و خسارت تأخیر تأدیه در ایران»، فصلنامه فقه و حقوق، شماره ۴، ۱۳۸۴.
۱۰. موسوی بجنوردی، سید محمد، «پول و پرسش های جدید فقهی»، مجله فقه اهل بیت، شماره ۷، سال دوم، ۱۳۷۵.
۱۱. میرجلیلی، سید حسین، «پول»، دانشنامه جهان اسلام، جلد پنجم، انتشارات بنیاد دائرة المعارف اسلامی، ۱۳۷۹.
۱۲. نجفی، محمد عارف، «جبران کاهش ارزش پول از نگاه فقه»، دو فصلنامه تخصصی معارف اسلامی و اقتصاد، ۱۴۰۱.
۱۳. نجفی عمران، عبدالرحمن، «تورم و تأثیر آن در احکام خمس از دیدگاه فقه مذاهب اسلامی»، دوفصلنامه تخصصی مطالعات فقه و اصول، ۱۴۰۰.
۱۴. یوسفی، احمد علی، «بررسی فقهی نظریه های جبران کاهش ارزش پول»، فصلنامه فقه اهل بیت، شماره ۳۱، ۱۳۸۱.

د) پایان نامه

۱. مؤمنی عبدل آبادی، زهرا، بررسی خمس ارباح مکاسب و چگونگی محاسبه آن در فقه امامیه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، مشهد، ۱۳۹۰.

ه) سایت

۱. <https://lib.eshia.ir>
۲. روابط-خواب-سرمایه-با-حسابداری <https://igaacc.com/>]